

Barbara Smuk

mgr, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Rzeszowie

ORCID: 0000-0002-6425-5155

smuk.barbara@gmail.com

Wybrane aspekty odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza w świetle ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie

Wprowadzenie

Odpowiedzialność dyscyplinarna notariusza uregulowana została w rozdziale VI ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie. Jest ona (obok odpowiedzialności: karnej, cywilnej, skarbowej) związana z zapewnieniem wykonywania zawodu notariusza w ściśle określony sposób, który uregulowany został także w Kodeksie Etyki Zawodowej Notariusza oraz w innych aktach, z których w sposób bezpośredni wynikają obowiązki osoby pełniącej tę funkcję. Odpowiedzialność dyscyplinarna nie jest zależna od ewentualnej odpowiedzialności karnej, gdyż w istocie stanowi ona dodatkową, niezależną dolegliwość¹.

Odnosząc się do tematyki związanej z odpowiedzialnością dyscyplinarną, należy podkreślić, że jej istota tkwi w realizacji określonych celów społecznie uzasadnionych. Ten rodzaj odpowiedzialności służy eliminacji z danej grupy społecznej osób, które nie spełniają już cech osobowościowych, koniecznych do wykonywania działań o charakterze publicznym. Ma ona również na celu zapewnienie przestrzegania reguł zachowania, które przyjęte zostały w określonej grupie społecznej. Co więcej, odpowiedzialność dyscyplinarna wiąże się z ochroną prestiżu korporacji poprzez zapewnienie wysokiej jakości usług świadczonych przez notariuszy. Odpowiedzialność ta wyznacza zasady oraz tryb postępowania wobec członków określonej korporacji bądź instytucji,

¹ W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, LexisNexis, Warszawa 2016, s. 16–17.

tak aby nie podlegali oni odpowiedzialności, której podlegają inni obywatele². Odpowiedzialność dyscyplinarna stanowi zatem dla danej grupy osób przynależących do określonej korporacji swoistą konsekwencję, która grozi za naruszenie konkretnych zasad w niej panujących. Dla powstania tego typu odpowiedzialności konieczne jest zaistnienie co najmniej dwóch substratów potrzebnych do przypisania danej osobie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Po pierwsze, osoba jej podlegająca musi przynależeć do samorządu, korporacji, organizacji lub formacji, w których ten rodzaj odpowiedzialności został przewidziany. Po drugie, musi ona dopuścić się czynu, który w obrębie danej instytucji uchodzi za naganny. W doktrynie wskazuje się, że odpowiedzialność dyscyplinarna jest poniekąd blisko „spokrewniona” z odpowiedzialnością karną, jednak nie ma ona na tyle represyjnego charakteru, żeby można było ją za taką uznawać³.

Zauważyć należy, że kary za dopuszczenie się czynu, który powoduje powstanie odpowiedzialności dyscyplinarnej, są mniej dotkliwe niż kary wskazane w kodeksie karnym. Bezspornie, zdaniem autorki, ustalenia poczynione na drodze postępowania karnego są precyzyjniejsze. W postępowaniu tym sąd, jako organ będący dysponentem procesu, prowadzi je tak, aby ustalić warunki, w których oskarżony dopuścił się przestępstwa, motywy jego działania oraz okoliczności jego popełnienia. Sąd oraz organy ścigania posiadają znacznie szersze możliwości niż rzecznicy dyscyplinarni lub sądy dyscyplinarne. Między innymi z tych przyczyn postępowanie dyscyplinarne nie może być utożsamiane z postępowaniem karnym⁴. Problematyka odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza stanowi zagadnienie złożone i niejednokrotnie trudne w zakresie interpretacji, ponieważ przepisy prawne regulujące tę odpowiedzialność wywołują wiele wątpliwości interpretacyjnych zarówno w zakresie ich brzmienia, jak i stosowania. W orzecznictwie podkreśla się, że gwarancją świadczenia usług na wysokim poziomie jest istniejący w obrębie organizacji samorządu zawodowego system procedur oraz sankcji zapewniających przestrzeganie reguł deontologii⁵.

Rozważania zawarte w przedmiotowym opracowaniu dotyczą wybranych aspektów odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza w świetle aktualnych uregulowań prawnych.

² M. Zubik, M. Wiącek, *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego – polemika*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3, s. 70.

³ M. Laskowski, *Czy odpowiedzialność dyscyplinarna jest rodzajem odpowiedzialności karnej?*, „Themis Polska Nova” 2013, nr 1(4), s. 95–97.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18.03.2003 r., K 50/01.

Istota odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza jako osoby wykonującej zawód zaufania publicznego

Historia polskiego notariatu pokazuje, że z wykonywaniem zawodu notariusza związane jest zaufanie społeczne, wynikające z charakteru czynności, które zostały mu powierzone, jak również z określonego sposobu ich wykonywania⁶.

Na gruncie ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, notariuszowi został przyznany status osoby wykonującej zawód zaufania publicznego. Artykuł 2 § 1 stanowi, że „notariusz w zakresie swoich uprawnień, o których mowa w art. 1, działa jako osoba zaufania publicznego, korzystając z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym”⁷. W orzecznictwie wskazuje się, że „ze statusem zawodu zaufania publicznego wiążą się nierozdzielnie określone powinności o charakterze publicznym, związane ze szczególną dbałością o bezpieczeństwo obrotu. Obowiązki te konkretyzują się zwłaszcza w konieczności uwzględniania profesjonalnego baczenia na poprawność jurydyczną dokonywanych czynności a także na ich adekwatność dla realizacji lub zabezpieczenia interesów stron czynności notarialnej”⁸. Społeczeństwo oczekuje od osób, które wykonują zawód zaufania publicznego, spełnienia określonych wymogów oraz kryteriów. Obowiązki im powierzone powinny być wykonywane rzetelnie oraz przy zachowaniu staranności, której zazwyczaj nie wymaga się od osób wykonujących zawody niebędące zawodami zaufania publicznego. W odniesieniu do notariusza wymogi te dotyczą przede wszystkim konieczności posiadania przez niego wysokich umiejętności fachowych. Zawody zaufania publicznego wykonywane są w sposób przewidziany przez ustawodawcę. Ich wykonywanie, jak już wspomniano, pozostaje w ścisłym związku z zaufaniem publicznym, które przejawia się m.in. w przestrzeganiu wartości konstytucyjnych, dyrektyw postępowania oraz pełnym respektowaniu obowiązujących przepisów prawnych⁹.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, „[...] że od każdej osoby wykonującej zawód związany z ochroną prawną, wymaga się ponadstandardowego sposobu postępowania, tak w życiu zawodowym jak i prywatnym”¹⁰. Ponadto Sąd Najwyższy uznał, że „ocena zachowania notariusza

⁶ M. Stawicki, *Problematyka wymogów etycznych dotyczących osoby notariusza i sporządzanych przez niego czynności*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2008, t. 11, nr 2, s. 105–111.

⁷ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, Dz.U. z 2020 r. poz. 1192.

⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2019 r., I ACa 194/19.

⁹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02, Dz.U. z 2004 nr 34, poz. 303.

¹⁰ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2019 r., II DSI 31/18.

powinna być dokonywana także przez pryzmat jego wpływu na zaufanie społeczne do danego zawodu prawniczego oraz jego autorytet¹¹. Współczesna pozycja notariusza różni się od podmiotów, które świadczą usługi prawnicze, tj.: radców prawnych, adwokatów, doradców podatkowych. Notariusz nie jest bowiem wyłącznie osobą zaufania publicznego – pełni on określone funkcje pomocnicze w stosunku do wymiaru sprawiedliwości. Ponadto świadcząc swoje usługi, musi równoważyć interesy stron czynności notarialnej. W tym aspekcie jego działania odbiegają od zakresu czynności podejmowanych przez przedstawicieli innych zawodów prawniczych, którzy swoje usługi świadczą wyłącznie na rzecz podmiotu zlecającego im daną sprawę¹².

Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza

Zakres odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza uregulowany został w ustawie Prawo o notariacie. Artykuł 50 stanowi, że „notariusz odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia zawodowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawnych, uchybienia powadze lub godności zawodu, jak również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 19a, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 19b oraz za niewykonanie obowiązku, o którym mowa w art. 71 § 8, i niewykonanie zobowiązania, o którym mowa w art. 71a § 5, a także za niespełnienie obowiązku, o którym mowa w art. 8a ust. 1 ustawy z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców [...]”¹³.

Problematyka dotycząca odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza stanowi zagadnienie złożone i niejednoznaczne, jednak sama definicja odpowiedzialności dyscyplinarnej nie nastrocza trudności. Zdaniem Wiesława Kozielewicz odpowiedzialność ta stanowi swoistą instytucję prawną samokontroli oraz dyscyplinowania prawnie i organizacyjnie grup społecznych z uwagi na specyfikę realizowanych przez nie warunków oraz celów działania, jak również wynika z potrzeby zróżnicowania wymagań w obrębie standardów etycznych i zawodowych, które stawiane są uczestnikom danej grupy¹⁴. Michał Grudecki zdefiniował odpowiedzialność dyscyplinarną notariusza jako nieodłączny element tej korporacji. Wynika ona z konieczności cechowania się przez osoby sprawujące ten urząd nieskazitelnym charakterem¹⁵.

¹¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2019 r., sygn. akt: II DSI 21/19.

¹² T. Ereciński, *Kilka uwag o pozycji ustrojowej notariusza, jego odpowiedzialności cywilnej, oraz sądownictwie dyscyplinarnym*, „Rejent” 2006, nr 5, s. 49.

¹³ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, *op. cit.*

¹⁴ W. Kozielewicz, *op. cit.*, s. 15–16.

¹⁵ M. Grudecki, *Wybrane materialnoprawne aspekty odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy*, „Rejent” 2018, nr 10, s. 75 i nast.

Odpowiedzialność dyscyplinarna notariuszy stanowi więc odpowiedzialność w ramach korporacji zawodowej notariuszy. W ograniczonym zakresie podlegają jej również aplikanci i zastępcy notarialni, a zwolnieni z niej są emerytowani notariusze¹⁶. Odpowiedzialność dyscyplinarna ma na celu penalizowanie czynów notariusza, które naruszają standardy etyczne oraz zawodowe wspólne dla samorządu notarialnego. Stanowi ona narzędzie, które umożliwia utrzymanie porządku oraz rzetelności zawodu notariusza. Ustalanie zakresu odpowiedzialności polega przede wszystkim na wskazaniu, czy dana osoba dopuściła się czynu będącego przewinieniem dyscyplinarnym lub przestępstwem, gdyż to od powyższego zależy, czy czyn ten powinien być karany na gruncie postępowania karnego albo dyscyplinarnego. W literaturze przedmiotu brak jest legalnej definicji przewinienia zawodowego. Ustawodawca jedynie dla przykładu wskazał na oczywistą, a także rażącą obrazę przepisów prawnych. W tym aspekcie jest ona rozumiana jako naruszanie przepisów związanych z wykonywaniem zawodu. Natomiast naruszenie przepisów niezwiązanych z wykonywaniem zawodu może zrodzić odpowiedzialność na zasadach ogólnych¹⁷.

Zdaniem Tadeusza Bojarskiego prawo dyscyplinarne nie jest elementem prawa karnego, ponieważ nie zostały w nim zawarte uregulowania, odnoszące się do wszystkich obywateli. Autor zauważa, że doktryna nie wyróżnia jednego pojęcia przewinienia dyscyplinarnego¹⁸. Według Andrzeja Zolla i Włodzimierza Wróbla, przewinienie dyscyplinarne jest czynem zabronionym, jeżeli odpowiedzialność dyscyplinarna została uregulowana w obowiązujących przepisach prawnych¹⁹. Aleksander Oleszko wyróżnia dwa rodzaje przewinień zawodowych: ciężkie oraz lżejsze. Odnosząc się do przewinień ciężkich, autor wskazuje, że powodują one odpowiedzialność karną, a tym samym wyczerpują znamiona przestępstwa. Odpowiedzialność dyscyplinarna uzasadniona jest popełnieniem przez notariusza przewinień lżejszych²⁰.

Przewinienia dyscyplinarne wykraczają poza sferę prawa karnego. Mimo tego są one naganne oraz naruszają wartości, które są niezbędne do posiadania przez notariusza autorytetu budzącego zaufanie społeczeństwa. Bez respektowania określonych wartości oraz bez przestrzegania norm, wykonywanie tego zawodu nie jest możliwe. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego

¹⁶ W. Kozielowicz, *op. cit.*, s. 20 i nast.

¹⁷ D. Celiński, *Odpowiedzialność dyscyplinarna notariusza*, „Rejent” 2004, nr 6, s. 32–33.

¹⁸ T. Bojarski, *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, LexisNexis, Warszawa 2002, s. 27–28.

¹⁹ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2010, s. 30–31.

²⁰ A. Oleszko, *Prawo o notariacie. Komentarz*, t. 1: *Ustrój notariatu*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 33.

wielokrotnie podkreślano, że „nie istnieje wyraźny katalog przewinień dyscyplinarnych. Podstawą odpowiedzialności są czyny godzące w dobro danej służby czy też godność związaną z wykonywaniem danej funkcji”²¹.

Do przypisania notariuszowi odpowiedzialności dyscyplinarnej, nie wystarczy „ogólne obwinienie notariusza o zachowanie sprzeczne z prawem, powagą lub godnością zawodu, bez skonkretyzowania sprzeczności czynu z wyraźnie wskazanym przepisem prawa bądź zachowaniem określonym w przepisach regulujących wykonywanie zawodu notariusza albo powszechnie przyjmowanym standardom w sferze ogólnych zasad etycznych i moralnych związanych z zawodem notariusza”²². W związku z tym przepisy art. 50 oraz art. 80 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, posiadają charakter blankietowy.

Przebieg postępowania dyscyplinarnego

Postępowanie dyscyplinarne ma charakter represyjny i z tego powodu jest zbliżone do postępowania karnego²³; jest także elementem współczesnego wymiaru sprawiedliwości²⁴.

Przedstawione powyżej różnice dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz karnej pozwalają na stwierdzenie, że oba postępowania charakteryzują się represyjnością. Odpowiedzialność dyscyplinarna nie jest jednak obligatoryjna, gdyż jej model tworzony jest wyłącznie dla określonej grupy osób, które nie muszą w ramach swoich struktur zdecydować się na jej utworzenie.

Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego następuje na skutek wniosku. Podmiotami uprawnionymi do jego złożenia są Minister Sprawiedliwości oraz Rada Izby Notarialnej. Wniosek ten stanowi swoisty odpowiednik aktu oskarżenia, który występuje w polskim postępowaniu karnym. Do wniosku tego zastosowanie ma art. 332 k.p.k.²⁵

Pewne wątpliwości interpretacyjne dotyczą statusu Ministra Sprawiedliwości w postępowaniu dyscyplinarnym. W inicjowanym postępowaniu nie jest on oskarżycielem publicznym, a co więcej – nie posiada statusu strony.

²¹ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9.11.1993 r., K 11/93.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2009 r., sygn. akt: SDI 4/09.

²³ *Prawo o notariacie*, wprowadzenie i oprac. A. Oleszko, Zakład Poligraficzno-Papierniczy „Klucz-Druk”, Kluczbork–Lublin 2008, s. 188.

²⁴ Szerzej w wyrokach Trybunału Konstytucyjnego m.in.: z dnia 8 grudnia 1998 r., K 41/97, OTK ZU nr 7/1998, poz. 117; z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00, OTK ZU 3/2001, poz. 48. W przywołanych wyrokach Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że organy korporacyjne uprawnione są do orzekania w sprawach dyscyplinarnych.

²⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 2020 r. poz. 30 z późn. zm. W art. 332 k.p.k. wskazane zostały elementy aktu oskarżenia.

Niemniej jednak korzysta z uprawnienia do zaskarżenia zapadłych orzeczeń. W omawianym zakresie może on być postrzegany jako strona procesowa bądź podmiot uprawniony do dokonywania czynności w zakresie postępowania dyscyplinarnego. Status Ministra Sprawiedliwości występującego w postępowaniu dyscyplinarnym jest co do zasady niedookreślony. Należałoby jednak skłaniać się ku stwierdzeniu, że pozostaje on podmiotem uprawnionym, z uwagi na szczególny charakter prowadzonego postępowania. Jego kompetencje w zakresie postępowania związane są również z nadzorem, który jest przez niego sprawowany. Uprawnienia zastrzeżone dla Ministra Sprawiedliwości wywodzą się więc zarówno z jego uprawnień, jak również z faktu, że jest on podmiotem sprawującym bezpośredni nadzór nad prawidłowością funkcjonowania samorządu notarialnego.

Wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego powinien zawierać imię i nazwisko oraz dane obwinionego, a także szczegółowe określenie zarzucanego czynu, a więc: okoliczności, czas, miejsce i skutki jego popełnienia oraz uzasadnienie. Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego powoduje rozpoczęcie postępowania wyjaśniającego, którego celem jest wstępne wyjaśnienie okoliczności sprawy. Na etapie tym dochodzi do odebrania wyjaśnień od obwinionego. Ich złożenie stanowi przedprocesową formę postępowania dyscyplinarnego²⁶.

Notariusz nie ma obowiązku składania wyjaśnień i może odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania. Co więcej, nie ma on obowiązku dostarczenia dowodów, które świadczyłyby o jego niewinności lub na jego niekorzyść. Organ, który prowadzi postępowanie, jest uprawniony do przeprowadzania również innych czynności dowodowych²⁷.

Składanie wyjaśnień na etapie postępowania wyjaśniającego przez notariusza związane jest z koniecznością określenia jego statusu. Należy przyjąć, że postępowanie tonie jest jeszcze postępowaniem dyscyplinarnym – notariusz w postępowaniu wyjaśniającym nie korzysta bowiem z uprawnień strony, zatem nie ma możliwości ustanowienia obrońcy, a tym samym realizacji prawa do obrony. Postępowanie to ma więc charakter nieformalny i powinno ograniczać się wyłącznie do wyjaśnienia określonych okoliczności sprawy. Omawiana kwestia budzi wiele wątpliwości. Odwołując się do art. 6 k.p.k. należy wskazać, że opisane zostało w nim prawo podejrzanego lub oskarżonego do obrony, będące jednym z fundamentalnych praw człowieka. Zakres prawa do obrony rozciąga się również na aspekty związane z czynnościami umożliwiającymi realną obronę osoby podejrzaną lub oskarżoną, przygotowaniem

²⁶ *Ibidem*, art. 332; Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, *op. cit.*

²⁷ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie..., *op. cit.*

się do obrony, a także zapoznaniem się z informacjami i czynnościami, które są dokonywane w toczącej się sprawie. W odniesieniu do postępowania dyscyplinarnego notariuszy zasadną wątpliwość może budzić założenie, że na etapie postępowania wyjaśniającego notariusz nie jest uprawniony do ustanowienia obrońcy. Założenie to, jak wskazano powyżej, wynika z nieprecyzyjnego określenia statusu notariusza na tym etapie postępowania. Niemniej jednak zgodnie z art. 87 § 1 k.p.k. osoba inna niż oskarżony uprawniona jest do ustanowienia pełnomocnika. W związku z tym pożądanym byłoby umożliwienie notariuszowi korzystania z usług fachowego pełnomocnika, który na tym etapie postępowania będzie dbał o jego interesy; poczytywane winno być to w zakresie realizacji prawa do obrony²⁸.

W sytuacji gdy złożenie wyjaśnień przez obwinionego jest niemożliwe, organ prowadzący postępowanie może zdecydować o odstąpieniu od konieczności ich składania. Niemożność złożenia wyjaśnień przez obwinionego następuje, gdy jest on chory lub zaistniała okoliczność, zdarzenie losowe, które uniemożliwia mu stawiennictwo na wezwanie organu. Rozpoczęcie postępowania dyscyplinarnego następuje z chwilą otrzymania przez sąd wniosku o jego wszczęcie. Na tej podstawie wyznacza on termin rozprawy, a także informuje o niej: rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego i jego obrońcę oraz biegłych i świadków. Wskazać należy, że nieusprawiedliwione niestawiennictwo wskazanych powyżej osób nie hamuje postępowania. Postępowanie dyscyplinarne jest jawne, jednak z uwagi na szczególne okoliczności wymienione w art. 57 § 2 ustawy Prawo o notariacie, jawność ta może zostać wyłączona. Zapadłe orzeczenie sąd doręcza obwinionemu i obrońcy oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu²⁹.

Katalog kar dyscyplinarnych

W art. 51 § 1 ustawy Prawo o notariacie wymienione zostały kary dyscyplinarne, które mogą zostać nałożone na notariusza za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego. Kary te to: „upomnienie, nagana, kara pieniężna do wysokości pięciokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, nie niższa od połowy tego wynagrodzenia, pozbawienie prawa do prowadzenia kancelarii”³⁰.

Omawiając aspekty związane z katalogiem kar należy odnieść się do kwestii ich kumulacji. W przywołanej ustawie brak jest przepisów, które w jakikolwiek sposób regulowałyby to zagadnienie. Kara upomnienia oraz nagany

²⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, *op. cit.*

²⁹ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, *op. cit.*

³⁰ *Ibidem.*

wykluczają się wzajemnie. Jednak w przypadku kary nagany oraz kary pieniężnej, na gruncie omawianych rozwiązań, brak jest – zdaniem autorki – przeszkód do ich kumulacji. Odnosząc się do innych, możliwych wariantów kumulacji kar, należy podnieść, że nie są one wykluczone, jednak nie wydają się być celowe, przede wszystkim z uwagi na ich odmienny stopień ciężkości³¹. W przypadku orzeczenia kary nagany oraz kary pieniężnej pociąga to za sobą niemożności zasiadania przez ukaranego w sądzie dyscyplinarnym oraz w organach samorządu notarialnego przez okres 3 lat.

Kary pieniężne wpływają na rzecz Skarbu Państwa. Rozwiązanie to budzi wiele kontrowersji. Zdaniem Andrzeja Redelbacha założenie to jest sprzeczne z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, który stanowi, że „w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”³². Charakter oraz rola samorządów zawodowych przemawiałyby za przyjęciem, że stosowniejszym wydawałoby się przekazywanie kar pieniężnych na cele określonego samorządu zawodowego notariuszy, tak jak zostało to uczynione na gruncie ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze³³.

Przedawnienie przewinienia dyscyplinarnego uzależnione jest od chwili popełnienia określonego czynu. Co do zasady, po upływie 5 lat od momentu popełnienia czynu, nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego. W sytuacji gdy zostało ono wszczęte – podlega umorzeniu. Gdy dany czyn zawiera znamiona przestępstwa, jego przedawnienie uregulowane zostało w przepisach Kodeksu karnego. W uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 1993 r. wskazano, że „[...] przewidziane w prawie dyscyplinarnym okresy przedawnienia orzekania w sprawach o przewinienia dyscyplinarne pełnią nie tylko funkcje procesowe, ale związane są immanentnie z funkcją, charakterem i celami środków orzekanych w postępowaniu dyscyplinarnym. Wyjątek zachodzi w sprawach poważniejszych, gdy przewinienie dyscyplinarne realizuje równocześnie znamiona przestępstwa. Wówczas bieg przedawnienia uzależniony jest od terminów przewidzianych w kodeksie karnym”³⁴.

³¹ D. Celiński, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 37.

³² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r., Dz.U. z 1997 Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

³³ Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, Dz.U. z 2020 r. poz. 1651.

³⁴ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego..., *op. cit.*

Sądy dyscyplinarne

W sprawach dyscyplinarnych orzekają sądy, których członkami są notariusze. Postępowanie to jest dwuinstancyjne. W pierwszej instancji orzekają sądy dyscyplinarne izb notarialnych, w drugiej – Wyższy Sąd Dyscyplinarny. Członkowie sądów dyscyplinarnych wybierani są przez walne zgromadzenia notariuszy izb notarialnych na trzyletnią kadencję. Do kompetencji Krajowej Rady Notarialnej należy określenie ogólnej liczby członków sądów dyscyplinarnych, a także liczby członków tych sądów wybieranych przez poszczególne walne zgromadzenia notariuszy izb notarialnych. Przewodniczących sądów dyscyplinarnych oraz ich zastępców wybierają spośród siebie członkowie tych sądów. Sąd dyscyplinarny orzeka w składzie trzech, natomiast Wyższy Sąd Dyscyplinarny w składzie pięciu sędziów. Podkreślić należy, że w składzie orzekającym w drugiej instancji nie może uczestniczyć osoba, która brała udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia. Składy sądów dyscyplinarnych wyznaczane są przez przewodniczących tych sądów³⁵. Orzekanie w sądach dyscyplinarnych notariuszy może budzić pewne wątpliwości, głównie dlatego, że sędziowie należą do tego samego samorządu zawodowego co obwinieni, a okoliczność ta może oddziaływać na ich obiektywizm oraz bezstronność. Ustawodawca w przepisach ustawy Prawo o notariacie podkreśla wprost, że w sprawach nieuregulowanych w rozdziale VI stosować należy przepisy Kodeksu postępowania karnego. Tym samym do członków składu orzekającego zastosowanie mogą znaleźć przepisy dotyczące: wyłączenia sędziego z mocy prawa (*iudex inhabilis* – art. 40 k.p.k) oraz wyłączenia sędziego na wniosek (*iudex suspectus* – art. 41 k.p.k)³⁶. Z uwagi na powyższe w sytuacji, w której czynność dokonywana przez sędziego sądu dyscyplinarnego mogłaby budzić uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności, strona uprawniona jest do złożenia wniosku o wyłączenie sędziego. Uregulowanie to ma na celu zapewnienie zarówno prawidłowego toku postępowania, jak i prawa obwinionego do obiektywnego rozpoznania zawisłej przed sądem sprawy. Głównymi przymiotami sędziego są bowiem niezawisłość, bezstronność oraz obiektywizm. Sędzia w postępowaniu dyscyplinarnym nie zachowuje w ramach swojego urzędowania przymiotu niezawisłości. Gdyby tak było, a zasada ta w świetle demokratycznego państwa prawa miałaby pełne zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym, składy orzekające sądów dyscyplinarnych musiałyby składać się z sędziów powoływanych na mocy przepisów rozdziału II ustawy

³⁵ Rozdział VI, Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, *op. cit.*

³⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, *op. cit.*

z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych³⁷. W omawianej kwestii dochodzi więc do sprzeniewierzenia zasady niezawisłości, dlatego uznać należy, że sądownictwo dyscyplinarne w swoich założeniach znacznie odbiega od sądownictwa powszechnego. Trudno zaakceptować fakt, że w ramach samorządu zawodowego powołuje się sędziów, którzy oceniają charakter czynu notariusza jako osoby obwinionej. Abstrahując od ewentualnych uchybień w zakresie braku obiektywizmu osób orzekających, na uwadze należy mieć, że wykreowany model sądownictwa dyscyplinarnego sprowadza się do orzekania w sprawach osób, które z racji przynależności do takiej samej korporacji zawodowej co obwiniony, pozbawione są bezstronności. Postępowanie dyscyplinarne ma na celu ustalenie zakresu przewinienia danej osoby należącej do określonej instytucji bądź wykonującej określony zawód. Ma ono więc charakter represyjny. Sądy dyscyplinarne, jak już wspomniano, składają się z osób, które w świetle ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nie spełniają wymogów koniecznych do przypisania im statusu sędziego. Na gruncie powyższych rozważań należy zastanowić się nad zasadnością oraz stosownością nazewnictwa przyjętego w ustawie Prawo o notariacie. Nazwa „sąd dyscyplinarny” stosowana jest bowiem w stosunku do organu, który nie może uchodzić za sąd powszechny ani specjalny, gdyż nie spełnia on podstawowych jego kryteriów, uzasadniających formę oraz funkcję sądów w rozumieniu ogólnym. Przyjęta przez ustawodawcę nazwa wprowadza poniekąd w błąd co do formy, składu, a także głównych atrybutów sądownictwa, zapewnionych we wspomnianej ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Organem postępowania dyscyplinarnego jest rzecznik dyscyplinarny. Jego sytuacja procesowa może być postrzegana podobnie do roli prokuratora w postępowaniu karnym. Na względzie należy mieć jednak odmiennosc obu tych postępowań. W świetle prezentowanych rozważań rola rzecznika sądu dyscyplinarnego sprowadza się do występowania w postępowaniu sądowym, tak więc jego pozycja procesowa nie jest do końca jasna. Rzecznik dyscyplinarny nie został uprawniony do zainicjowania postępowania dyscyplinarnego poprzez złożenie wniosku o jego wszczęcie. Co więcej, nie bierze on udziału we wstępnej fazie postępowania, które ma miejsce przed złożeniem stosownego wniosku. Niemniej jednak, rzecznik zachowuje określoną samodzielność procesową od momentu wszczęcia postępowania bezpośrednio przed sądem dyscyplinarnym. W tym zakresie jego działania mogą odnosić się do wniosku o umorzenie toczącego się postępowania bądź niepopierania oskarżenia.

³⁷ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 października 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2020 poz. 2072.

Podzielając podgląd Oleszko, należy stwierdzić, że rzecznik dyscyplinarny nie jest rzecznikiem sądu dyscyplinarnego.³⁸

Uczestnikiem postępowania dyscyplinarnego jest obwiniony notariusz, który zgodnie z przepisami ustawy może ustanowić obrońcę. Na tym etapie postępowania przyjęte założenie jest w rzeczywistości realizacją prawa do obrony. W art. 42 ust. 2 Konstytucji³⁹ ustawodawca zapewnił jednostce na gruncie postępowania karnego, możliwość korzystania z usług fachowego pełnomocnika. Przepis ten powinien być również stosowany w postępowaniu dyscyplinarnym, ponieważ jego niezastosowanie pozostawałoby w sprzeczności z zasadą sprawiedliwości społecznej, a także szeroko pojętymi zasadami demokratycznego państwa prawa. Obwiniony ma prawo do ustanowienia obrońcy w osobie adwokata, radcy prawnego bądź notariusza. W procedurze ustanowienia obrońcy obwinionego zastosowanie mają odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania karnego. Obwinionemu przysługuje prawo do posiadania nie więcej niż trzech obrońców jednocześnie. Analiza przepisów Kodeksu postępowania karnego odnośnie upoważnienia do obrony pozwala przyjąć, że upoważnienie to może być udzielone na piśmie bądź ustnie poprzez oświadczenie złożone do protokołu organu, który prowadzi dane postępowanie. Należy również wskazać, że na żądanie obwinionego jego przesłuchanie powinno odbyć się z udziałem ustanowionego obrońcy. Niestawiennictwo obrońcy nie tamuje przebiegu postępowania. Obwiniony ma możliwość skorzystania z obrońcy z urzędu w sytuacji, gdy wykaże on, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla utrzymania siebie bądź swojej rodziny. Kodeks postępowania karnego przewiduje również ustanowienie obligatoryjnie obrońcy obwinionego. W art. 79 § 1 i 2 k.p.k. ustawodawca wskazał, że obwiniony musi mieć obrońcę w sytuacji: gdy nie ukończył 18 lat, jest niewidomy, głuchy lub niemy, zachodzi uzasadniona wątpliwość co do zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, a także co do tego czy w czasie popełnienia zarzuczonego czynu zdolność ta była wyłączona bądź ograniczona oraz, gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość co do stanu zdrowia psychicznego obwinionego, a także czy stan ten pozwala na udział w prowadzeniu obrony oraz w postępowaniu w sposób rozsądny oraz samodzielny; obwiniony musi mieć obrońcę także w sytuacji, gdy sąd uzna to za niezbędne przez wzgląd na inne okoliczności, które mogą utrudniać obronę⁴⁰. W sytuacji, gdy obwiniony nie posiada obrońcy z wyboru, a jego udział w postępowaniu jest obligatoryjny, przewodniczący sądu

³⁸ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, *op. cit.*

³⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej..., *op. cit.*

⁴⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, *op. cit.*

dyscyplinarnego wyznacza mu obrońcę z urzędu. Tym samym upoważnia go do działania w toczącym się postępowaniu. Obrońca może działać wyłącznie na korzyść obwinionego. Zgodnie z art. 86 § 2 k.p.k. udział obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym nie wyłącza możliwości działania oskarżonego (obwinionego) w toczącym się postępowaniu. Wszelkie odpisy, zarządzenia, orzeczenia oraz zawiadomienia doręcza się oskarżonemu (obwinionemu), jak również jego obrońcy⁴¹.

Wykonanie prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego należy do właściwej rady izby notarialnej. W sytuacji, w której wobec obwinionego orzeczono karę dyscyplinarną w postaci pozbawienia prawa do prowadzenia kancelarii, wykonanie prawomocnego orzeczenia (skutecznego względem obwinionego notariusza w chwili jego uprawomocnienia się), należy do kompetencji Ministra Sprawiedliwości⁴².

Wnioski

Zagadnienia dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza są niezwykle obszerne. W niniejszym opracowaniu ograniczono się jedynie do poruszenia najważniejszych aspektów problematyki odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy. Uregulowania zawarte w rozdziale VI ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, zawierają liczne wątpliwości co do wykładni określonych przepisów prawnych. Z tej też przyczyny niektóre z nich wymagają doprecyzowania oraz uzupełnienia.

Przechodząc do rozważań nad istotą odpowiedzialności dyscyplinarnej, należy podkreślić, że wywodzi się ona w szczególności ze statusu notariusza, a także charakteru dokonywanych przez niego czynności. W tym ujęciu istotne pozostają kwestie związane m.in. z postępowaniem dyscyplinarnym, sądownictwem dyscyplinarnym czy prawem do obrony. Zakres oraz charakter odpowiedzialności przewidzianej w ustawie Prawo o notariacie ma na celu eliminowanie sytuacji związanych z niewłaściwym wykonywaniem tego zawodu.

Jak wskazano problematyka odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy jest obszerna i wymaga szerokiego omówienia. Nieprecyzyjność poruszanego zagadnienia może budzić określone wątpliwości co do przyjętego modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej na gruncie ustawy Prawo o notariacie. Postępowanie dyscyplinarne ma na celu wyeliminowanie uchybień w ramach korporacji zawodowej notariuszy. Posiada ono charakter represyjny, z uwagi na co jest ono zbliżone do postępowania karnego. Wszczęcie postępowania

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² A. Oleszko, *op. cit.*, s. 581.

dyscyplinarnego rozpoczyna się na skutek wniosku, który może zostać złożony przez Ministra Sprawiedliwości, a także Radę Izby Notarialnej. Na etapie postępowania wyjaśniającego poprzedzającego skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, status notariusza pozostaje nieokreślony. W związku z powyższym nie korzysta on z uprawnień strony, a tym samym nie posiada uprawnienia do ustanowienia obrońcy. Celem postępowania wyjaśniającego jest ustalenie okoliczności sprawy, dlatego już na tym etapie postępowania notariusz powinien mieć możliwość korzystania z usług fachowego pełnomocnika. Uprawnienie to nie wynika jednak z przepisów ustawy Prawo o notariacie. Analizując przepisy k.p.k. na względzie należy mieć jednak art. 87 § 1 k.p.k. Umożliwienie notariuszowi korzystania z pełnomocnika na etapie postępowania wyjaśniającego uzasadnione jest przede wszystkim prawidłową realizacją prawa do obrony. Pomimo że notariusz nie uchodzi na tym etapie postępowania za osobę obwinioną, zasadnym jest, aby jego interesów strzegła osoba posiadająca odpowiednie doświadczenie procesowe. Uzasadnieniem powyższego jest chociażby fakt, że wyjaśnienia złożone przez notariusza mogą zawarzyć o konieczności skierowania bądź odstąpienia od skierowania wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Posiadanie przez notariusza wykształcenia prawniczego nie stanowi przesłanki np. warunkującej możliwość jego samodzielnej reprezentacji. Z prawa do obrony skorzystać może bowiem każda osoba bez zważania na jej status, wykształcenie, pochodzenie etc. Uniemożliwienie skorzystania z usług fachowego podmiotu narusza prawo do obrony i wprowadza dysproporcję w zakresie uprawnień stron.

Przechodząc do dalszych rozważań nad przebiegiem postępowania dyscyplinarnego należy odnieść się do faktu, że w sądach dyscyplinarnych zasiadają osoby, które należą wraz z obwinionym do tego samego samorządu zawodowego, co może wpływać na ich obiektywizm oraz bezstronność. Mając na względzie uregulowania związane z wyłączeniem sędziego nie można zapominać, że skorzystanie z powyższej instytucji sprawi, że w składzie sądu również zasiądzie osoba przynależąca do tej samej korporacji co obwiniony. Pożądanym rozwiązaniem byłoby, aby w sprawach dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza orzekały osoby obiektywne, które w oparciu o swoje doświadczenie życiowe oraz wiedzę rozstrzygałyby daną sprawę bez zbędnych wątpliwości co do ich bezstronności. Model odpowiedzialności dyscyplinarnej zawarty w ustawie Prawo o notariacie, zawiera szereg uchybień, które w sposób oczywisty naruszają prawo obwinionego do rzetelnego, bezstronnego procesu. Osoby powołane do sądów dyscyplinarnych nie spełniają podstawowych przesłanek wymaganych dla urzędu sędziego wskazanych w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych. Tym samym nazewnictwo dotyczące

samego sądu dyscyplinarnego nie znajduje żadnego uzasadnienia prawnego, ponieważ sąd dyscyplinarny, jak już wskazano, nie jest sądem powszechnym ani specjalnym, a przede wszystkim nie spełnia funkcji sądu w rozumieniu ogólnym. Omawiane zagadnienie powinno zostać poddane szerszej dyskusji. Niezasadnym jest bowiem uznawanie sądu dyscyplinarnego za sąd w ogólnym tego słowa znaczeniu, a także w znaczeniu wynikającym z obowiązujących przepisów prawa. Powyższe rozważania wskazują na konieczność reformy funkcjonującego modelu postępowania dyscyplinarnego. Przede wszystkim zaś należy zważyć na konieczność obsadzania sądów dyscyplinarnych osobami, które cechują się doświadczeniem życiowym oraz wymaganą wiedzą. Proponowane rozwiązania mogłyby przyczynić się do rozstrzygnięcia toczącej się sprawy przy jednoczesnym zagwarantowaniu notariuszowi prawa do obrony, a także orzekania w sądownictwie dyscyplinarnym osób obiektywnych oraz bezstronnych.

Bibliografia

- Bojarski T., *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, LexisNexis, Warszawa 2002.
- Celiński D., *Odpowiedzialność dyscyplinarna notariusza*, „Rejent” 2004, nr 6.
- Ereciński T., *Kilka uwag o pozycji ustrojowej notariusza, jego odpowiedzialności cywilnej, oraz sądownictwie dyscyplinarnym*, „Rejent” 2006, nr 5.
- Grudecki M., *Wybrane materialnoprawne aspekty odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy*, „Rejent” 2018, nr 10.
- Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, LexisNexis, Warszawa 2016.
- Laskowski M., *Czy odpowiedzialność dyscyplinarna jest rodzajem odpowiedzialności karnej?*, „Themis Polska Nova” 2013, nr 1(4).
- Oleszko A., *Prawo o notariacie. Komentarz, t. 1: Ustrój notariatu*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Prawo o notariacie*, wprowadzenie i oprac. A. Oleszko, Zakład Poligraficzno-Papierniczy „Klucz-Druk”, Kluczbork–Lublin 2008.
- Stawecki M., *Problematyka wymogów etycznych dotyczących osoby notariusza i sporządzanych przez niego czynności*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym” 2008, t. 11, nr 2.
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2010.
- Zubik M., Wiącek M., *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego – polemika*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r., Dz. U. z 1997 Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 października 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2020 poz. 2072.

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, Dz.U. z 2020 r. poz. 1651.

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, Dz.U. z 2020 r. poz. 1192.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 2020 r. poz. 30 z późn. zm.

Orzecnictwo

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9.11.1993 r., K 11/93.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2019 r., II DSI 31/18.

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2019 r., sygn. akt: II DSI 21/19.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2019 r., I ACa 194/19.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2009 r., sygn. akt: SDI 4/09.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18.03.2003 r., K 50/01.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02, Dz.U. z 2004 nr 34 poz. 303.

Abstract

Selected aspects of a notary's disciplinary liability in the light of the Act of February 14, 1991 – Law on Notaries

This article addresses selected issues of the disciplinary liability of a notary in the light of the Act of February 14, 1991 – Law on Notaries. The article presents the main aspects related to disciplinary proceedings as well as disciplinary jurisdiction. The considerations presented in the article also concern the status of a notary public, his position among representatives of the legal profession. The entire article has been enriched with the literature on the subject and contemporary jurisprudence.

Key words: notary public, disciplinary liability, court, deed

Streszczenie

Wybrane aspekty odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza w świetle ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie

Niniejszy artykuł porusza wybrane kwestie problematyki odpowiedzialności dyscyplinarnej notariusza w świetle ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie. W artykule, przedstawiono główne aspekty związane z postępowaniem dyscyplinarnym, jak też sądownictwem dyscyplinarnym. Rozważania prezentowane w artykule dotyczą również statusu notariusza, jego pozycji wśród przedstawicieli zawodów prawniczych. Całość artykułu wzbogacona została o literaturę przedmiotu oraz współczesne orzecznictwo.

Słowa kluczowe: notariusz, odpowiedzialność dyscyplinarna, sąd, czyn